

Svatý František Saleský

**Patron salesiánů, novinářů,
spisovatelů a Ženevy**

Karel Kyr

Karel Kyr

SVATÝ FRANTIŠEK SALESKÝ

Patron salesiánů, novinářů, spisovatelů a Ženevy

UKÁZKA

COPYRIGHT

Autor: Karel Kýr

Vydal: Martin Koláček - E-knihy jedou

2013

ISBN:

978-80-87856-27-7 (epub)

978-80-87856-28-4 (mobi)

978-80-87856-29-1 (pdf)

PŘEDMLUVA

František Saleský byl katolický teolog, spisovatel, mystik, ženevský biskup a Učitel církve. Jeho spisy o duchovním životě (Úvod do zbožného života čili Filothea, Duchovní rozhovory, Pojednání o Boží lásce) patří ke klasice francouzské mystiky a literatury 17. století a měly velký vliv na katolickou spiritualitu nové doby. Jeho svátek se slaví 24. ledna.

Podle sv. Ambrože je život svatých pro ostatní pravidlem chování. Jakub Procházka v životopise sv. Františka Saleského (1879), zakladatele řádu Navštívení Panny Marie, píše:

„Proto jsme obdrželi úplněji sepsanou řadu Písem, abychom Abrahama, Izáka, Jakuba i jiné spravedlivé čtením poznavše takořka jakousi cestou nevinnosti, kterážto nám ctnostmi jejich ukázána byla, za nimi se brali a příkladu jejich následovali.“

V Novém zákoně mimo popisu života Ježíše Krista také najdeme stručné životopisy některých svatých apoštolů a jiných věrných vyznavačů Kristova učení. Tyto spisy se četly ve shromážděních prvních křesťanů. K jejich povzbuzení a vzdělávání. K tomuto čtení po čase přibyly příběhy o skutcích a utrpení svatých mučedníků a věrných vyznavačů víry – věřící tím byli povzbuzováni, aby následovali příkladu těchto světců. Popisy života a skutků některých svatých již zanechali sv. Athanasius, Basillius, Ambrož, Jeroným a jiní.

Jeden z prostředků, který přivedl např. Augustina k víře, bylo rozjímání o životě svatého poustevníka Antonína. Když před svým obrácením jednoho dne rozmlouval se svým přítelem Alypiem, přišel k němu zbožný a horlivý Pontitian. Vyprávěl mu o životě výše zmíněného poustevníka a nakonec řekl:

„Představ si, že před časem jeden úředník po přečtení životopisu tohoto světce byl tak dojat, že hned -i se svým novým přítelem- začali žít ctnostným životem.“

Toto vypravování zapůsobilo i na sv. Augustina a nemálo se zasloužilo o jeho obrácení k víře.

František Saleský svým příkladným životem a mírnou povahou brzy našel své životopisce. Mezi prvními byl kněz z řádu takzvaných minimů, Ludvík de la Rivière. Za Františkova biskupování v Annecy měl tento řeholník jeden rok postní kázání. Při této příležitosti se častěji setkával s biskupem. Když se v posledním kázání loučil se svými posluchači, prohlásil ke konci své řeči:

„Zanechávám vám vašeho nejdůstojnějšího biskupa jako vzor všelikých ctností, buďte jeho následovníky a ctěme v něm světce.“

Ale z mnoha životopisců Františka Saleského, pozdějšího ženevského biskupa, nám podal nejdůkladnější popis tohoto světce Karel August Saleský. Byl to syn Františkova bratra Ludvíka. Karel August Saleský píše:

„Sám jsem býval očitým svědkem svatého života Františkova.“

Karel August totiž studoval gymnázium v Annecy -od roku 1615 do roku 1623. Po těchto studiích odešel na pět let do Lyonu, kde studoval bohosloví. Ale pak žil stále v Annecy a měl příležitost se setkávat se svědky příkladného života ženevského biskupa. Mohl také bez problémů využít Františkovu korespondenci a měl také volný přístup k archivům kapituly, biskupského úřadu a rodiny Saleských. Měl také možnost nahlédnout do rukopisů a úředních listin uložených v archivu města Annecy a tamějšího kláštera Navštívení Panny Marie. A navíc mohl využít poznámek Filipa Busata, důvěrného světceva přítele. Mnoho hodnověrných zpráv získal také od svého otce Ludvíka, stejně tak od věrného Rolanda, který byl mnoho let ve Františkových službách a který ho doprovázel na cestách. A nakonec se ptal na mnohé okolnosti světceva života i jiných lidí – starousedlíků, známých, stejně tak kanovníků, kteří za biskupa Františka byli členy jeho kapituly a ještě žili. Na základě těchto materiálů napsal Karel August Saleský životopis svého strýce Františka Saleského, ženevského biskupa. Vyšel roku 1634 v Lyonu. Latinsky, později také ve francouzštině. Na základě těchto a ještě některých jiných pramenů psali spisovatelé životopisy svatého Františka Saleského.

Například:

Histoire de Saint Francois de Sales. Par L' abbé T. Boulangé. Paris 1833.

Vie de Saint Francois de Sales. Par M. De Marsollier. Tournai 1853.

Leben des heil Franz von Sales. Von Lud. Clarus. Schaffhausen 1860.

Leben des heil Franz von Sales. Wien 1866.

Vie de Mme. de Charmoisy.. Par Jules Vuz. Paris 1878. Die Lehre des heil Franz von Sales von der wahren Frömmigkeit. Von P. Jakob Brucker S. J. Freiburg im Breisgau 1879.

U nás vydal roku 1879 v Brně dvojdílný životopis sv. Františka Saleského Jakub Procházka.

PRVNÍ KAPITOLA

1567 – 1594

Narození a dětství sv. Františka Saleského. Jeho studie na vysokých školách v Paříži a v Padově, cesty po Itálii a povolání k duchovnímu stavu.

V šestnáctém století, v kterém se sv. František narodil, se katolická církev nacházela v žalostném stavu. I když od svého počátku přežila mnohé těžké a smutné chvíle, neocitla se dosud v takovém kritickém stavu jako ve výše jmenovaném století. Byla tehdy zaplavena povodní různých reforem, které Luther, Kalvín, Zwingli a jiní hlásali a zaváděli. V té době se i v katolické církvi uvolnily mravy. Zvláště Francie a některé sousední krajiny, jmenovitě Švýcarsko a Savojsko, se z hlediska katolické církve nalézaly v neutěšeném stavu. Panovaly tu zmatky, různice, rozbroje... Vraždilo se, páchaly se svatokrádeže... Všude bylo vidět rozdělané ohně, v kterých byly páleny kostelní ozdoby, spisy svatých otců a jiné náboženské knihy, kříže, obrazy, ostatky svatých...

Biskupové byli vyháněni ze svých sídel, někde dokonce vězněni, kostely byly bořeny, posvátná místa byla zneuctívána. Katolická církev byla otřesena v základech. Přesto všechno nevzdávala. Objevil se značný počet nadšených mužů (dnes bychom je považovali za fanatiky), kteří se s neobyčejnou horlivostí a neúnavnou vytrvalostí zasazovali o to, aby byly reformátorské

snahy vyhlazovány, katolická víra znovu prosazována a znovu uváděny v život předpisy Tridentského sněmu. Mezi těmito horlivými muži v té době vynikal sv. František Saleský. Dle katolické církve se tento svatý stal v rukou božské prozřetelnosti nástrojem, jímž mnoho tisíc duší bylo přivedeno zpět do lůna katolické církve.

„On to byl, jenž s neohroženou srdatostí bludy kacířské porážel a horlivým poučováním a příkladným životem lid ku pravé víře a zbožnosti vzbuzoval.“ (Jakub Procházka: Život sv. Františka Saleského).

František Saleský se narodil 21. srpna 1567 v Savojsku, v zámku Sales. Jeho otcem byl František hrabě Saleský, matka Františka pocházela z rodu Sionazů. Dlužno dodat, že někteří historikové tvrdí, že otec sv. Františka byl svobodným pánem, a že teprve jeho syn Ludvík, mladší Františkův bratr, byl povýšen na hraběte.

Františkovi rodiče byli majetní, ale velmi zbožní, hlásili se ke katolickému náboženství. Což je hodno obdivu, protože tehdy „zrození“ Kalvíni měli své sídlo v kraji, v kterém rodina žila. Františkův otec sloužil dříve několik let v armádě jako mnozí jeho předkové, ale později se vojenské kariéry vzdal a oženil se. Chtěl, vzdálen válečné vřavy, prožívat slasti rodinného života. Padla zmínka o zbožnosti. Tou oplývala zvláště hraběnka. Dřívější životopisci zdůrazňují, že oba manželé štědře udělovali almužny, maje prý na paměti slova Písma:

„Ze statku svého dávej almužnu a neodvracej svou tvář od žádného chudého; nebo tak se stane, že ani od tebe nebude odvrácena tvář Páně; kterak budeš moci, tak buď milosrdný.“

Proto svým bližním pomáhali, kde se dalo. Zvláště hraběnka měla vždy nějaké peníze pro chudé a útěchu pro zkormoucené. Pomáhali zvláště katolíkům. Saleský zámek se nacházel v sousedství Švýcarska, kde se obzvláště uchytilo Kalvínovo učení. Takže k takovému milosrdenství bylo potřeba odvahy.

Asi tři hodiny cesty od Saleského zámku leží město Annecy, jedno z ústředních měst tehdejšího Savojska. Toto město bylo také od roku 1533 sídlem ženevského biskupa. Biskup byl totiž od kalvinistů z Ženevy vypuzen, a proto přesídlil do Annecy. A toto město se později díky Františku Saleskému proslavilo. A právě do Annecy se vypravila hraběnka Saleská v prvním měsíci těhotenství, chtěje vzdát úctu mladé savojské vévodkyni, která tam v té době pobývala v doprovodu dvou kardinálů a velkého množství vzácných pánů a paní z Francie.

Na žádost vévodkyně bylo do Annecy dovezeno posvátné plátno, do kterého bylo kdysi zavínuto Josefem z Arimatie tělo Ježíše Krista a které se tehdy nacházelo v Chambery. Dlužno dodat, že Chambery bylo tehdy hlavní město Savojska. Posvátné plátno bylo později převezeno do Turína, kde je dodnes. Když hraběnka Saleská toto plátno spatřila, byla roznícena vroucí zbožností, setrvala delší dobu v kapli, v které bylo posvátné plátno vystaveno a vylévala své srdce jako kdysi Anna, Samuelova matka. Ta prosila Boha, aby dítě, které měla porodit, přijal jako oběť a ochránil ho od všech svodů světa. Jakub Procházka v životopise sv. Františka Saleského napsal:

„Bůh vyslyšel vroucí modlitby zbožné hraběnky a vylil napotom na syna jejího hojnost svého požehnání a oněch milostí, jimiž během času povznesl se na onen vysoký stupeň křesťanské dokonalosti a svatosti, na němžto se mu svět obdivoval a posud obdivuje.“

Z Annecy se hraběnka Saleská vrátila domů plná naděje, že Bůh přijal oběť, kterou mu dala. Od té doby považovala své dítě za drahý poklad, který jí Bůh svěřil a z kterého, jak říkávala, jednou bude žádat účet.

Za nějaký čas po svém návratu porodila hraběnka syna, který se později stal chloubou saleského domu, oslavou Savojska a novým světlem katolické církve. Světnice, ve které se dítě narodilo, se později jmenovala světnice svatého Františka. Ale v první polovině 17. století, kdy savojsští vévodové válčili s Francií, byl na rozkaz Ludvíka XIII. Saleský zámek rozbořen.

Hrabě Saleský dal syna ihned pokřtít v Thorenském farním chrámu a protože chtěl, aby jeho radost s ním sdíleli i jiní, dal vystrojit hostinu a pozval na ni všechny příbuzné a šlechtice, kteří se sešli z širokého okolí, aby dle tehdejšího zvyku doprovodili dítě ke křtu. A chudým, kteří se na zámku shromáždili v hojném počtu, nařídil od svítání až do noci rozdělovat almužny.

Ale radost zbožných rodičů z narození syna byla brzy zkažena starostmi o jeho zdraví a dokonce i o život. František byl totiž velmi slabý, tak tak že dýchal. Rodiče dělali, co mohli, ale lékaři byli přesvědčeni, že dítě nebude dlouho žít. Ale stal se zázrak. Po čtvrtém měsíci od narození bylo vidět, že chlapec nabývá sil. Nebezpečí každým dnem ubývalo a brzy bylo zjevné, že se František navzdory všem předpovědím uzdravuje. Jeho životopisci o něm později napsali:

„Brzy se na němjevila spanilost a jemnost, vlastnosti, které později každý miloval. Jeho příjemný zevnějšek byl spojen s výbornou povahou; byl tichý, oddaný rodičům, poslušný vůči učitelům a nadán určitou stydlivostí, která mu mnoho pomohla při zachování čistoty duše.“

„Bůh a matka mě milují!“ byla první slova, která se František naučil mluvit. Byla to významná slova, v kterých se jako ze zárodku odvíjí jeho další život. Samozřejmě, že ani jeden z Františkových životopisců tato slova nepřešel bez povšimnutí. Jeden z nich napsal:

„Větší část slavných mužů a spisovatelů křesťanských čerpali z prsou mateřských onen posvátný oheň, který rozněcoval ducha i srdce jejich. Zdá se, že zbožnost a lásku vsáli již s mateřským mlékem. A kdo by se tomu také divil? Vždyť již v prvním pohledu, jenž na nás spočíval, již v prvním hlasu, který se rozléval v uších našich, jevila se láska a jakási mocnost, jižto duše nezkažená odolati nemůže. Slzy sv. Moniky smyly z čela Augustinova ony skvrny, jimiž ho byl svět zohyzdil; těmito slzami býval smáčen již v kolébce svojí. Příkrá slova Blanky: ‚Milý synu, přála bych si, abys raději umřel, nežli abys poskvrnil duši svou nějakým hříchem,‘ učinila z Ludvíka IX. korunovaného světce; slychávalť slova tato již dříve, nežli byl s to, aby jim porozuměl.“

František měl štěstí na matku. Byla jeho prvním učitelem a vychovatelkou. Jakmile začal mluvit, nespouštěla ho z očí a horlivě odstraňovala vše, co by ho mohlo „poskvrnit“. Sama ho vodila do kostela a vštěpovala mu do srdce hlubokou úctu k domu Páně, stejně jako k modlitbě, k naslouchání božího slova a k různým náboženským cvičením. A sama mu šla příkladem. Od ní se František naučil, že všechno dobré pochází od Boha, který je našim nejlepším otcem a původcem našich radostí. Tato poučení se Františkovi vryla hluboce do srdce.

Když dosáhl pěti let, začala ho matka brát s sebou do příbytků chudiny, kam sama potají chodívala. Tam se měl na vlastní oči přesvědčit, kolik lidí žije v bídě; pohledem na chudobu a lidské strasti měl být povzbuzen k podporování chudých. Tímto způsobem vedla nábožná hraběnka svého syna ke zbožnosti a dobročinnosti a navíc šla sama příkladem. Přitom se neustále modlila k Bohu, aby této její činnosti žehnal. Svého syna ale nikterak nerozmazlovala, aby nezchoulostivěl. Matka se zasazovala o to, aby si její syn již v útlém věku přivykal zimě, horku, práci... Měla ho k tomu, aby chodil po horách, skalách a různých neschůdných cestách. Učila ho přitom chovat se opatrně, aby se vyvaroval nebezpečí. Nikdy také nestrpěla, aby se mu vypravovaly příběhy, které by jeho mysl naplňovaly bázní a pověřivostí.

Ale o dobré vychování syna pečoval i jeho otec. Všemožně se snažil, aby byl chráněn před špatnostmi světa a aby se v něm rozmáhala láska ke všemu dobrému. Užíval k tomu někdy tak přísné prostředky, že by mu to mohl mít někdo za zlé, kdyby nebyl dosáhl tak dobrých výsledků. O této přísnosti podal zprávu jeden z nejstarších Františkových životopisců La Rivière:

„Jednoho dne, kdy bylo Františkovi asi pět let, pracoval v zámku tesař. František upozoroval na kazajce, kterou dělník při práci svlékl, hedvábnou

stužku rozličných barev. Zalíbila se mu natolik, že si ji přivlastnil. Tesař před odchodem zpozoroval, že se stužka ztratila. Poptával se po ní. Když se o tom dověděl hrabě Saleský, zeptal se Františka, zda ji nevzal. František se upřímně přiznal a proniknut lítostí, padl k otcovým nohám, prosil o odpuštění a proléval přitom hojné slzy, takže se všichni přítomní nad ním rozplakali. Otec jej dal v přítomnosti všech pokárat metličkou a řekl, že jej nepotrestal přísněji proto, protože to bylo poprvé a ke svému provinění se upřímně přiznal.“

Matce, s kterou nejčastěji pobýval -jak už to u dětí bývá- nezadal nikdy příčinu k nějaké nespokojenosti a býval vždy její útěchou. Byla-li sklíčena nějakým zármutkem, říkával ji srdečně:

„Obraťme se k Pánu Bohu, on nám jistě pomůže.“

Tak, jak býval již v útlém věku těшитelem své matky, tak se stal později utěšitelem všech zarmoucených, s kterými se setkal.

Již v dětství projevoval ve všelijakém jednání a svém projevu podivuhodnou skromnost a upřímnost. Již jako dítě vynikal neobyčejnou zbožností, chodil rád do kostela, modlil se s vroucí pobožností, která je v dětství vzácná. Jedinou a největší jeho radostí bylo, když si mohl stavět kostelík nebo kapličku, napodobovat některé církevní obřady anebo s matkou navštěvovat chudé a nemocné. Později chodíval také sám, nosil jim různé potřebné věci, které od matky k tomu účelu obdržel. Někdy také prosil příbuzné, aby mu něco darovali pro tyto nešťastné lidi. Dostal-li sám něco pro sebe, rozdával to chudým a často si prý odtrhl i jídlo od úst, neměl-li nic jiného, co mohl chudým dát. Hrál-li si se svými spolužáky, vodil je po skončené hře do farního kostela – pokud se v něm nekonaly bohoslužby. Rozestavil je kolem křtitelnice a řekl jim:

„Toto místo by nám mělo být na světě nejmilejší, neboť zde jsme se stali božími syny. Zapějme tedy společně Gloria Patri!“

Mimo zbožnost a dobročinnost bylo možné na Františkovi pozorovat neobyčejnou vytrvalost, od započatého díla se nedal odradit žádnými překážkami. Když František dosáhl šesti let, rozhodli se rodiče, že je vhodný čas, aby se začal vzdělávat. Kdyby to záviselo na matce, nikdy by nedala své dítě z domu, nejraději by najala domácí učitele, kteří by Františka naučili vše potřebné. Byla by nejraději, kdyby byl František méně učeným nežli aby se stal méně ctnostným; znala poměry v tehdejší škole a mravy žáků. Byla by raději, aby se František ještě více upevňoval ve zbožnosti.

Ale otec, co se týkalo vzdělání jeho syna, byl veden více světskými důvody a navíc se domníval, že řevnivost ve veřejných školách pobádá žáky k pilnějším

studiu, trval na tom, aby jeho syn navštěvoval veřejné školy. František byl tedy poslán do Rocheville (městečko Rocheville leží na skalnatém vrchu a nazývá se také Roche=skála neboli La Roche), městečka ležícího nedaleko zámku Sales. Byt a stravu tu měl u jednoho z učitelů, otec za ním jezdil každý týden a poptával se po prospěchu a chování svého syna. František tady vynikal pilností a dobrým chováním a v krátké době si získal oblibu u všech pedagogů.

Tak uběhly dva roky. Hrabě Saleský se z politických důvodů přestěhoval ze Saleského zámku na Brenský hrad v krajině Chablais. Protože tady hodlal se svou rodinou bydlet několik let, vzal s sebou i Františka, protože tento hrad byl od Rocheville více vzdálen. František se tak v útlém věku dostal do kraje, který se později stal dějištěm a svědkem jeho zápasů a vítězství.

Ale hrabě Františka na hradě dlouho nedržel, ale poslal ho po několika měsících do Annecy, kde již studovali tři synové jeho bratra. Zde František pobyl pět let. Již při těchto studiích se u něho projevoval pevný úsudek, výborná paměť, řečnický talent, vkus při volbě spisovatelů a jiné výborné schopnosti a vlastnosti, díky nimž se stal učeným biskupem. Během pobytu v Annecy František také přijal svátost biřmování, které tam uděloval kníže – biskup Justinian Ženevský. Posílněn touto svátostí plnil ještě horlivěji náboženské předpisy. Sám sobě ustanovil jisté modlitby, které pak vykonával svědomitě každý den; určil si také dobu na čtení duchovních knih a návštěvu kostela. V létě po západu slunce již nevycházel z domu, ale četl životopisy svatých. Ve dnech volna chodil někdy s několika kolegy na blízký ostrůvek, kde kleče ve stínu stromů se modlil litanie a povzbuzoval k tomu i své kolegy. Říkal při tom:

„Učme se již záhy sloužit Pánu a modlit se, pokud máme chvíli volna.“

Tímto způsobem František brzy prospíval v umění a mnohých ctnostech. Hrabě Saleský pozoroval tyto pokroky s velkou radostí a předsevzal si, že pošle svého syna do Paříže, aby tam dále studoval v Navarské koleji, kde získávali v té době slušné vzdělání mnozí šlechtici. Domluvil se o tom i se svou chotí, která souhlasila, ale s podmínkou, aby syn před svým odjezdem u ní pobyl několik měsíců. Zamýšlela totiž během té doby upevnit a zdokonalit syna v nábožnosti, aby byl zcela ozbrojen proti tisícířým nebezpečím, která ho čekala v tak velkém městě

mezi množstvím rozpustilých mladíků.

Nedlouho po návratu z Annecy se František dověděl, že v Klermontu, městě v Ženevském kraji, bude biskup světit kněze. Proto prosil svého otce, zda by tam mohlo odjet a přijmout tonzuru. Dlužno dodat, že tonzura byl obřad, kterým byl ten, který se mýnil stát duchovní osobou, přijat do duchovního řádu. Při tomto obřadu mu biskup odstříhl část vlasů na znamení, že jeho vlasy jsou lhostejnou a nepatrnou částí lidského těla, takže má i ten, který se rozhodl sloužit Bohu, být lhostejný k vezdejší věci a že má pozemské věci oželeť

také tak ochotně, jako oželet část svých vlasů. Ti, kteří přijímali tonzuru, říkali po biskupovi:

„Hospodin díl dědictví mého a kalicha mého; ty jsi, jenž navrátíš mi dědictví mé.“

Tím potvrzoval, že volí Boha za svůj podíl a za své dědictví, doufaje, že se jim za to někdy dostane lepší podíl v nebesích.

Otec neměl v úmyslu dát Františkovi svolení, protože se obával, aby se syn, u kterého pozoroval zvláštní náklonnost k nábožným cvičením, nestal řeholníkem nebo knězem. František byl jeho prvorozeným synem a byl všestranně nadaný. Mimořádně nadaný. Otec si vždy přál, aby si zvolil nějaký jiný stav, v kterém by mohl dosáhnout proslulosti a stal se tak ozdobou saleského rodu. Ale protože byl moudrý a opatrný, nechtěl syna do ničeho nutit, věděl, že by tím dosáhl opaku. Navíc byl také zbožný, a věděl, že by marně bránil synovi v jeho úmyslu, pokud je v tom vůle Boží, aby opustil svět a vstoupil do duchovního stavu. Vyhověl tedy synově žádosti a František přijal tonzuru v září roku 1579.

Když se František vrátil z Klermontu, dověděl se od své matky, že dle otcovy vůle má odjet do Paříže, aby tam navštěvoval Navarskou kolej. Tato novinka Františka nenadchla. Měl být odloučen od své matky, měl opustit příjemné savojské podnebí a hory tohoto kraje, které si velmi oblíbil. Ale nechtěl se protivit otcově vůli. Poprosil matku, aby se u otce přimluvila, aby místo Navarské koleje mohl navštěvovat jezuitskou kolej, která byla v Paříži nedávno zřízena. Jezuité si Františka vážili pro jeho učenost a zbožnost, proto chtěl studovat u nich. I matka se doslechla, že na Navarské koleji se mnoho nedbá na kázeň a že v jezuitské koleji se neklade důraz jen na učení, ale mládež je přídržována i ke zbožnosti a tak se ráda u svého manžela přimluvila, takže hrabě Saleský svůj úmysl změnil. Byl přesvědčen o tom, že synovy sympatie vůči jezuitskému řádu ho bude pobádat k ještě větší pilnosti a horlivosti v učení. Konaly se tedy přípravy na cestu a byl hledán doprovod, který ho měl dle přání rodičů doprovázet do Paříže a tam bdít nad jeho chováním a studiem.

Hraběnka se snažila využít každého okamžiku ke vzdělání a poučení svého syna. Věděla, že bude od něho dlouho odloučena. Snažila se vstřípit do srdce milovaného syna lásku k Bohu a důvěru v jeho svatou prozřetelnost. Napomínala ho, aby Boha vždy považoval za svého pravého otce. Často mu říkala:

„Já jsem ti život nedala. Stala jsem se tvou matkou, protože se Pánu Bohu líbilo, abys na svět přišel skrze mne. Je pravdou, že jsi byl utvořen v mém životě, ale já jsem ti nedala tyto údy, ani krev, která obíhá v tvých žilách, tím méně jsem ti

mohla dát nesmrtelnou duši... Bůh je to, milý synu, který tě učiní, čím jsi. On je ten, který tě zachovává, od něho můžeš očekávat všechno.“

Podobným způsobem využila zbožná matka každou vhodnou příležitost k tomu, aby mohla svému synovi vložit do srdce nějaké dobré ponaučení. Potkala-li nějakého chudého, říkala Františkovi.

„I tento chudý je tvým bratrem. Je sice mezi vámi rozdíl, ale přesto se nikdy nechovej k chudým povýšeně a nemilosrdně.“

Procházela-li se někdy se synem po polích, obracela synovu pozornost k lidem, kteří na nich pracovali. Říkala:

„Povídá se, že tito lidé nás živí, ale i když sebesnažněji pracují, trochu více deště nebo sucha postačí zmařit jejich práci. To všechno závisí na Bohu, bez božího požehnání lidé nic nedokáží.“

Těmito a často opakovanými zásadami vzdělávala hraběnka srdce svého syna v horoucí lásce k Bohu a bližnímu. I hrabě podporoval snahy své choti, ale s tím rozdílem, že hraběnka dbala, aby se jejich syn stal hodným a dokonalým křesťanem, ale hrabě -i když k tomu přihlížel- dbal o to, aby byl František vzdělán ve vědách a uměních. Vyzýval ho často k pilnosti, ale upozorňoval ho také, že studie mají být prostředkem k dokonalejšímu životu. Často mu říkával:

„Nepravosti obzvláště šlechtice hyzdí, proto mají nad jiné vynikat ctnostmi a šlechtným životem.“

Snaha rodičů se dočkala úspěchu. František prospíval ve ctnostech, při studiu a získával lásku Boha i lidí. Když se blížil čas Františkova odjezdu, loučila se s ním matka dojemným způsobem. Vzala ho s sebou na jeden kopec, na kterém ho často učila velebit Boha a jeho dílo. Odtud mu ukazovala vzdálenou věž chrámu, v kterém byl pokřtěn, a řekla:

„Křest, který jsi tam obdržel, pokládej vždy za svoji největší slávu. Oči matky nad tebou nebudou moci již bdít, jen na tobě samém bude záležet, aby semínko, které jsem ti zasela do srdce, přinášelo ovoce ctnosti. Nezapomínej, že Boží bázeň je počátkem moudrosti. Vyhybej se zahálčivým lidem, protože

jejich řeči zabíjejí duši. Budeš-li během svého studia pociťovat jakousi suchopárnost, pospěš do kostela a tam u oltáře hled' obcerstvit své srdce... Tam jistě najdeš útěchu. Svým stavem a nadějí, kterou do tebe vkládáme, se nikdy nedej pohnout k pýše; v očích Ježíše Krista nebudeš ničím, nebudou-li tě zdobit křesťanské ctnosti; vše ostatní je pouhým stínem. Nikdy nezapomeň navštěvovat příbytky chudých a vdov... Oni se za tebe budou modlit v tomto životě a stanou se tvými orodovnicemi na onom světě. Věř mi, milý synu, že tě miluji láskou, jakou jen matka může milovat. Jsi můj prvorozený syn, ale přála bych si i já, jako kdysi matka svatého krále Ludvíka, abys raději umřel, než aby sis poskrvnil duši nějakým hříchem.“

František si tato slova uložil do svého srdce. A po celý svůj život děkoval Bohu, že mu dal tak dobrou matku. Není tedy divu, že byl zarmoucen, když si vzpomněl, že se od ní bude muset na delší dobu odloučit.

Konečně nastal den, kdy musel opustit dům rodičů a vydat se do Paříže. Z vychovatele mu byl určen Déage (vyslov Deáž), ctnostný, moudrý a opatrný kněz, ale poněkud cholerický. Hraběnka byla několikrát svědkyní jeho prchlivé povahy. Jednou viděla, že Františka pro nepatrný poklesek přísně pokáral. Ačkoliv svého syna nevychovávala v rukavičkách, byla přece jen přílišnou přísností vychovatele nemálo překvapena a naléhala, aby byl Františkovi ustanoven jiný vychovatel. Když se o tom František dověděl, šel za matkou a naléhavě ji prosil, aby ze svého úmyslu ustoupila.

„Milá matko,“ řekl, „já sám jsem vinen, že se můj vychovatel tak rozzlobil, já jsem mu sám zavládl příčinu k jeho hněvu. Nebylo by se to stalo, kdybych byl mírnější a nedával mu příčinu k netrpělivosti. Můj hrdý a vzpurný duch zajisté potřebuje uzdu a kázeň.“

Matka se dala uprosit a Déage zůstal Františkovým vychovatelem. Dlužno dodat, že vychovatelova prchlivost se pravděpodobně nemálo zasloužila na tom, že se František stal tak jemným, klidným a mírným – těmito vlastnostmi si vždy snadno vydobyl lásku a důvěru.

S tímto mužem se tedy František vydal na cestu. S požehnáním rodičů. Francie, do které se vydal, se nalézala -jak jsme se již zmínili- v politováníhodném stavu. Kamkoli se obrátili, viděli všude vydrancovaná města, zbořené kostely, zpustošené krajiny, sročený lid, prolévání krve a jiné stopy domácí a náboženské nesnášenlivosti. Ale František nebyl tímto hrůzným divadlem příliš překvapen, protože díky náboženským rozbrojům se něco podobného dělo i v Savojsku, kde se narodil a bydlel. Jeho vychovatel neopomenul k poučení svého svěřence využít každé příležitosti... Hodil se mu tedy i tento bídný stav francouzské říše, v které dříve křesťanská víra vzkvétala. Sám byl nemálo dojat obrazy, které se jim naskýtal po cestě, připomínal Františkovi, že nábožnost a spravedlnost jsou nejpevnějšími základy států a nejvydatnější

podporou říší. Dokazoval, jak je nebezpečné napadat náboženství a spoléhat se na lidský rozum. Připomínal, že tam, kde byl zrušen svazek s Bohem, klesá v záhubu i lidská společnost.

Jakmile se dostali do Paříže, František pospíchal do koleje Tovyaryšstva Ježíšova, kde jej přijali velmi laskavě. Nedopřál si ani odpočinek potřebný po cestě a oddal se pilně studiu. A snažil se, aby při tom prospíval v ctnosti a zbožnosti. Často říkal:

„Málo by mi prospěly vědomosti, kdybych nehleděl zároveň ke zbožnosti.“

Proto vždy hledal příležitost, aby se mohl stýkat s moudrými a zbožnými muži. Značný počet takových mužů nacházel mezi jezuitu. Tovyaryšstvo tohoto řádu mělo ve svých řadách mnoho věhlasných a velmi vzdělaných mužů a navíc se nacházelo na vrcholu své činnosti. Členové jezuitského řádu se chovali k mládeži velmi vlídně a laskavě a své vědomosti předávali tak podmanivě, že jim nebylo možné odolat. František oplýval blažeností, když kněží tohoto řádu mluvili v jeho přítomnosti o svých záměrech ohledně obracení duší. Od nich se také učil vzdalovat se zahálky, která byla podle nich příčinou duchovní zkázy. Světskou společnost František nevyhledával, nenalézal v jejich planých rozmluvách žádné zalíbení. Měl-li chvíli volného času, zabýval se raději čtením řeckého básníka Homéra, Písma svatého, spisů sv. Jana Zlatoústého, Tomáše Akvinského nebo jiných náboženských knih. Když se vzdělával v rétorice, filozofii, hebrejštině a řečtině, začal studovat bohosloví. Mimo jiné byl v této disciplíně jeho učitelem Maldonat, kněz Tovyaryšstva Ježíšova, který byl tehdy jako pedagog oblíbený na pařížských školách.

Když František absolvoval filozofická studia, na otcovo výslovné přání navštěvoval akademii, kde se cvičil v jízdě na koni, šermování, tanci a podobných disciplínách, které šlechtic musel ovládat. Mladý hrabě, který chtěl již v té době vstoupit do kněžského stavu, se oddával těmto cvičením s nechutí, domnívaje se, že je v duchovním stavu nebude potřebovat. Protože vůli rodičů pokládal za posvátnou, byl i v této činnosti úspěšný; během té doby získal onu jemnost a nenucenost ve způsobech, které na něm při vši skromnosti byly zjevné a které se shodovaly s jeho životním krédem:

„Všem všechno činiti, aby všichni získáni byli.“

Během šesti let, která František strávil v Paříži, získal nemalé znalosti v různých vědách a rozličných uměních. Nemalého úspěchu dosáhl v ctnosti a zbožnosti. Mnoho času věnoval duchovním cvičením, které pokládal za nejdůležitější zaměstnání. Hned po příchodu do Paříže si vybral zvláštního duchovního učitele, kterému se oddal s úplnou důvěrou a bez jehož rady nic důležitého nepodnikal. Byl přesvědčen, že máme-li zapotřebí vůdce na cestě

do neznámé krajiny, o to více ho potřebujeme na cestě k nebesům, protože tato cesta je mnohem obtížnější a nebezpečnější, potkáváme se na ní s většími a četnějšími překážkami, protože máme sami v sobě nepřítele, který nás láká na falešné cesty a kterého není snadné jen tak odbýt. Kvůli tomu se František ve všem řídil radami svého duchovního učitele. Na jeho doporučení co nejpilněji četl Písmo svaté. Tato čtení patřila k jeho nejoblíbenějším zaměstnáním. Oblíbil si také knihu Vavřince Skupiliho „Duchovní zápas“. Často navštěvoval pobožnosti a každý týden chodil ke zpovědi. Doporučoval to všem i svým kolegům.

Mezi řeholníky, které František znal a v pařížských kláštorech navštěvoval, byl i Jindřich, bývalý vévoda, který se zřekl nejvyšších úřadů u dvora francouzského krále Jindřicha III. a vstoupil do kapucínského řádu pod jménem Angelus. S tímto vzdělaným a zbožným řeholníkem se František velmi rád setkával a často obdivoval jeho mimořádnou nábožnost. Jednou jej František navštívil s jedním ze svých přátel, a když odcházeli, řekl:

„Podívej se, jaký krásný příklad nám dává tento řeholník! Pochází z knížecího rodu, v mládí žil mezi knížaty, v odlesku slávy a volnosti. Potom vykonal mnoho slavných činů, kterými si získal chválu a lásku panovníků... Přesto opovrhnul světem a jeho marností. Vzdal se vznešených úřadů a poct, zřekl se pozemských statků a všelijakých rozkoší, kterých si mohl ve světě užít, vyměnil jemný a skvostný oděv za hrubé a drsné roucho kapucínské řehole. Můžeme tedy pravdivě zvolat s žalmistou: ‚Zvolil jsem sobě raději opovrženým v domě Boha svého, nežli přebývati ve stáncích hříšníků.‘ „

Tento zbožný kapucín říkával: „Největším nepřítelem ctnostného a zbožného života je zahálka a choulostivost. Proto je třeba, aby se člověk vždy zabýval nějakou užitečnou prací a zaměstnával se a neustále cvičil v umrtvování sebe samého. Kajícím životem můžeme za předešlé poklesky učinit zadost, zúčastnit se zásluh Kristova utrpení a zároveň krotit i bujnost těla a díky tomu se snadněji vyvarovat hříchů a tím de facto vést ctnostný život. Zkažená lidská vůle často zneužívá své svobody. Je tedy dobré, aby člověk, který chce v křesťanském životě prospívat a dojít větší dokonalosti, se této svobody zřekl a tak se úplně vzdal světa. Proto jsem tak učinil, abych se do něho nemohl více vrátit.“

František často rozjímal nad tuhým životem a slovy zbožného řeholníka Angela a tímto rozjímáním byl povzbuzen k následování jeho příkladu. Třikrát týdně se oblékal do řeholního zíněného roucha a různým způsobem se cvičil v kajícnosti.

Mezi mnohými ctnostmi si František obzvláště cenil panickou čistotu. Z této ctnosti si světský svět často utahuje... Tuto ctnost si František natolik zamíloval, že k její zachování se zavázal slibem a přestál šťastně zkoušku,

keré ho prý tehdy Bůh podrobil. V té době bylo totiž rozšířeno Kalvínovo učení, které tvrdilo, že Bůh některé lidi bez ohledu na jejich skutky zavrhl a již předem je určil k věčnému trestu. Tehdy se ve Františkově mysli uhnízdila hrozná myšlenka, že i on náleží k počtu těch, kteří jsou určeni k věčnému zatracení. František byl touto myšlenkou nesmírně trápen, začal studovat spisy sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského jednající o tomto předurčení; ale nezískal od nich žádoucí uspokojení v úzkosti, kterou byl sevřen. Propadl trudomyslnosti.

Místo blaženého poklidu, kterým dosud oplýval, následovala nejistota, nechuť ke všemu, co jindy jeho srdce naplňovalo slastí a nakonec následovalo rozčarování – zdálo se mu, že jej Bůh zcela opustil. Pro středověkého člověka, který byl velmi nábožný, to byla hrozná představa. Vtírala se mu myšlenka, že všechno, co činí, aby se zalíbil Bohu, je marné, protože jej Bůh předurčil k věčnému zatracení. František miloval Boha s celou vroucností své duše, a proto byl sklíčen smrtelnou úzkostí, když si pomyslel, že by od něho mohl být na věky zavržen. Nemohl se této myšlenky zbavit. V úzkostech se pak vyhýbal posvátným místům, protože se pokládal za syna, který byl otcem zavržen a nesmí do jeho domu. Díky těmto duševním stavům začal propadat hluboké trudomyslnosti, z které nemohl být ničím vytržen. Noci trávil v pláči, nemohl usnout, a když se mu to podařilo, byl znepokojován strašnými sny. Jeho tělo, i když bylo silné, nakonec podleгло této kruté zkoušce. Navíc František dostal žloutenku, při které pozbyl jakoukoliv chuť k jídlu a pití. Na jeho tváři se začaly objevovat známky malomyslnosti, bolesti, kterou cítil v celém těle. To vše vážně ohrozilo jeho život. Jeho vychovatel, který ho miloval jako vlastního syna, nevěděl, co si má myslet o tomto politováníhodném stavu, v kterém se František nacházel. Marně pátral po příčině depresí, Františkova ústa byla zamčená, nic se mu nezdálo být hroznější než se někomu svěřit o příčině nemoci, která skličovala jeho duši i tělo. O svém přesvědčení, že byl Bohem zavržen.

Tyto úzkostné stavy trvaly přes měsíc. Díky vnuknutí zašel František jednoho dne večer do kostela sv. Štěpána, v kterém před nějakým časem prosil Pannu Marii, aby mu byla nápomocna přímluvou, aby si mohl zachovat čistotu duše a těla. První předmět, který mu padl do očí, byl obraz Panny Marie a na zdi u tohoto obrazu destička se známou modlitbou sv. Augustina k Panně Marii „Memorare“ (Pomni, ó dobrotivá Panno...). Dlužno dodat, že tato modlitba se obvykle nazývá modlitbou sv. Bernarda, protože ji někteří autoři připisují tomuto světcovi. Okolo roku 1620 ji rozšiřoval Klaudius Bernard, známý pod jménem „chudý kněz“ a od té doby se stala známou mezi ctiteli Panny Marie. František padl na kolena a modlil se:

„Pomni, ó dobrotivá Panno, že posud nebylo slýcháno, že by kdo opuštěn byl, jenž pod ochranu tvou se utíkal a tebe za přímluvu žádal. Přicházím tedy i já k tobě oživen touto důvěrou, utíkám k tobě já ubohý hříšník a stojím před tebou vzdychaje: Ó matko věčného slova! Nezavrhuj slov mých, ale vyslyš mne a budiž mi příznivá a milostivá!“

Když vykonal tuto modlitbu, vzýval Pannu Marii dále, aby se za něho přimluvila u Boha, aby mu dopřál zdraví těla a duše, aby ho ve svém životě mohl milovat z celého srdce. A aby si přimluvu Panny Marie pojistil, zavázal se, jak již bylo naznačeno, slibem stálé čistoty. Navíc ještě slíbil, že se k uctění Panny Marie bude po celý rok každodenně modlit růženec. Po vykonání modlitby o přimluvu Panny Marie a po složení uvedených slibů se mu zdálo, jakoby někdo z jeho srdce sňal těžké břemeno. Z kostela vycházel jako znovuzrozený.

Po tomto zážitku zůstal František ještě dva roky v Paříži, horlivě studoval, rozjímal, četl Písmo... Jeho současníci tvrdili, že již v tomto mladém věku byl vzorem pravého křesťana. Kdokoliv pozoroval jeho zbožnost a vzorný život, snadno poznal, že ve svém srdci chová náklonnost k duchovnímu stavu. A jak by to nepoznal jeho vychovatel? Při každé příležitosti mohl pozorovat, že František pohrdá světem a jak směřuje k životu kajícíka. Viděl, že se s velikou vroucností oddává různým pobožnostem, že rád a často navštěvuje kláštery a stýká se se zbožnými řeholníky. Tyto skutečnosti začaly vychovatele znepokojoval, protože se obával, že hrabě Saleský -který měl se synem jiné plány- bude vinu připisovat jemu.

Ale František úmysl vstoupit do duchovního stavu dosud neprojevil. Čekal, až mu Bůh dá znamení. Když dokončil svá studia v Paříži a chystal se na zpáteční cestu domů, dostal od otce vzkaz, aby ještě nějakou dobu cestoval po Francii a prohlédl si její nejznámější města. František otce poslechl a okamžitě se vydal na cestu. I když by se nejraději vrátil do Savojska. Velmi často vzpomínal na savojské hory, které si tolik oblíbil. Vzpomínal na otcovský zámek, rodiče, příbuzné. Na místo, kde se loučil s matkou a thorenský chrám, který mu při té příležitosti ukazovala, aby nikdy nezapomněl na křest, který v tomto kostele obdržel. Slyšel-li někdy v Paříži mluvit o Savojsku, byl pohnut až k slzám, zdálo se mu, že se podobá ubohému vypovězenci, který stojí na mořském břehu a dívá se za vlaštovkami, které odlétají do jeho vlasti. Můžeme si tedy domyslet, jak nemile se ho dotkl otcův příkaz, aby cestoval po Francii. Ale poslechl.

Cestování po Francii netrvalo dlouho, protože v ní v té době zuřila občanská válka a cestování po rozervané zemi bylo nejen nepříjemné, ale i nebezpečné. Prohlédl si proto jen nějaká města a pospíchal do milého Savojska. Když se blížil k domovu, vyšli mu v ústřety rodiče i příbuzní, kteří ho již toužebně očekávali. Radost, kterou všichni po opětovném setkání prožívali, se dodatečně těžko popisuje.

Františkovi bylo tehdy osmnáct roků a za tu dobu, co byl v Paříži, se v mnohém značně zdokonalil. Jeho příchod naplnil radostí hlavně matčino srdce. Ale tato radost dlouho netrvala. Matka se utěšovala nadějí, že se již od svého milovaného syna neodloučí, otec však byl jiného mínění. Byl přesvědčen, že by pro svého syna učinil málo, kdyby mu předal jen slavné jméno a jmění, ale neposkytnul mu zároveň prostředky, kterými by si mohl jedno i druhé zachovat. Rozhodl se tedy, že jej pošle na vysoké školy do Padovy. Studovat práva. Hraběnka s tím sice nesouhlasila, ale pokládala vůli svého manžela za rozkaz, poddala se i tedy jeho vůli, i když jí při tom srdce krvácelo. František se

tedy v domě rodičů zdržel jen krátkou dobu a zarmoucen odjel do Padovy, kde jej opět doprovázel jeho vychovatel Déage.

Padova, město v tehdejší Bengálsku, s biskupským sídlem, je nejstarším městem v Itálii. Vzhledem ke starobylosti se mu nemohou vyrovnat Benátky ani Řím. Toto starobylé město vždy vynikalo nádhernými budovami, krásnou polohou a úrodností půdy, znamenitými muži, kteří z něho čas od času vycházeli, ale obzvláště univerzitou, která byla jednou z nejvěhlasnějších v Evropě. V době, kdy do Padovy přijel František, se padovská univerzita nacházela na vrcholu své slávy. Mezi mnohými znamenitými muži, kteří na ní tehdy vyučovali, vynikal především právník Panciralli a jezuita Possevin. Prvního z nich si František zvolil za učitele v právních vědách, druhého za duchovního vůdce. Possevin si vzal Františka pod zvláštní ochranu. Bděl nad jeho chováním, byl mu rádcem a podporou při studiích, protože předvídal se zvláštním božím osvětlením, že tento mladý muž se povznese na vysoký stupeň křesťanské dokonalosti a že se stane slavným biskupem. Při jedné rozmluvě s Františkem se dověděl, že se sice právním vědám věnuje horlivě, ale přesto více tíhne k bohosloví. Possevin mu připomenul, že mu tyto vědy budou k velikému užitku, ale že ho Bůh neurčil k tomu, aby někde jako právník rokoval při soudech, ale k tomu, aby boží slovo hlásal odbojnému lidu a aby se stal pilířem víry a katolického náboženství ve své vlasti. Napomínal ho tedy, aby k tomuto vznešenému povolání hleděl nabýt co nejvíce znalostí.

„Ale to nepostačí,“ dodal Possevin. „Ani věda ani umění není nic bez ctností, ani ctnost bez věd a umění. Ti, kteří jsou povoláni od Boha k tomu, aby pracovali toliko na vlastním zdokonalení, se mohou uspokojit pouhou ctností, ale více bude Bůh žádat od těch, které povolal k hlásání svého slova. Kněží mají být rádci svého lidu, musí tedy mít vždy pohotové odpovědi na rozličné otázky, které jim bývají pokládány od věřících. Na cestách, které jsem konal na příkaz sv. Otce v zemích nakažených kacířstvím, jsem z vlastní zkušenosti poznal, že k tak rychlému rozšíření bludů v tomto století přispěla více nevědomost kněží, nežli náchylnost ke kacířství. Znamenitý úspěch kacířů lze nejsnadněji vysvětlit z nevědomosti, v které byla donedávna Evropa pohřžena.“